

«Ռուս-Հայկական համալսարան» բարձրագույն կրթության
միջպետական կրթական կազմակերպություն

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի Ինստիտուտի տնօրեն
Քալաշյան Ա.Ա.

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Քրեական իրավունքի և քրեական դատավարության իրավունքի

Հեղինակ՝ Ի.Գ.Դ., պրոֆեսոր Թադևոսյան Լ.Զ.

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Դատական ակտերի վերանայման հիմնախնդիրները ՀՀ
քրեական դատավարությունում

Մասնագիտություն՝ 042101.00.7 «Իրավագիտություն»

Կրթական ծրագիր՝ 042101.04.7 «Քրեական իրավունք և դատավարություն»

Անոտացիա

«ՀՀ քրեական դատավարությունում դատական ակտերի վերանայման հիմնախնդիրները» մագիստրոսական դասընթացը ուսումնասիրում է Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարությունում դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի արդիական տեսական և գործնական հիմնախնդիրները:

ՀՀ դատական համակարգի կառուցվածքի և առանձնահատկությունների հաշվառմամբ՝ անհրաժեշտ է ձեռք բերել հատուկ գիտելիքներ և գործնական հմտություններ՝ քրեական դատավարության մասնակիցների կողմից տարբեր տեսակի դատական ակտերի բողոքարկման ընթացակարգերի, ինչպես նաև վերաքննության և վճռաբեկության կարգով դատական ակտերի վերանայման հիմքերի, պայմանների և ընթացակարգերի վերաբերյալ:

Դասընթացի ուսումնասիրության հատուկ առարկա են նաև ՀՀ նոր քրեական դատավարության օրենսգրքի լույսի ներքո դատական ակտերի վերանայման ընթացակարգային նոր առանձնահատկությունները, դրանց տեսական հիմնավորումները և իրավակիրառ պրակտիկայի խնդիրները:

Դասընթացի	փոխկապակցվածությունը	այլ	առարկաների	հետ
Սույն ուսումնական դասընթացը հիմնված է սահմանադրական իրավունքի, քրեական իրավունքի և քրեական դատավարության իրավունքի հետ սերտ փոխկապակցվածության վրա: Սահմանադրական իրավունքը սահմանում է պետության սահմանադրական կարգի հիմունքները, մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքներն ու ազատությունները, ինչպես նաև դատական իշխանության կազմակերպման և գործունեության հիմքերը, որոնք հանդիսանում են դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի ուսումնասիրության տեսական հիմքը:				

Դասընթացի յուրացման համար ուսանողների գիտելիքների և կարողությունների նախնական պահանջները

Սույն դասընթացը նախատեսված է մագիստրոսական կրթական ծրագրի շրջանակում և պահանջում է քրեական դատավարության մասնագիտացմամբ սովորողներից խորացված գիտելիքներ սահմանադրական, քրեական և քրեական դատավարության իրավունքի բնագավառներում:

Ուսանողները պետք է լավ տիրապետեն օրինական ուժի մեջ չմտած և օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի բողոքարկման կարգին, ինչպես նաև ունենան բավարար գիտելիքներ տարբեր դատական ատյաններում դատական ակտերի վերանայման ընթացակարգերի, հիմքերի և առանձնահատկությունների վերաբերյալ:

Նախնական պահանջներ

Դասընթացը նախատեսված է մագիստրոսական ծրագրի շրջանակներում և պահանջում է, որ ուսանողները՝

Ունենան խորացված գիտելիքներ սահմանադրական, քրեական և քրեական դատավարական իրավունքներում
Տիրապետեն դատական ակտերի բողոքարկման կարգին՝ ինչպես ուժի մեջ չմտած, այնպես էլ ուժի մեջ մտած որոշումների պարագայում

Տիրապետեն դատական ակտերի վերանայման ընթացակարգերին տարբեր աստիճաններում

Դասընթացի նպատակներն ու խնդիրները

Ուսումնական ծրագրի նպատակն է խորացնել ուսանողների գիտելիքները Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարությունում դատական ակտերի վերանայման տարբեր ձևերի վերաբերյալ: Դասընթացը նախատեսված է բավարար քրեադատավարական պատրաստվածություն ունեցող ուսանողների համար և միտված է ուսումնասիրելու դատական ակտերի բողոքարկման և վերանայման ինստիտուտի տեսական ու գործնական հիմնախնդիրները:

Դասընթացի շրջանակում ուսումնասիրվում են բողոքարկման սուբյեկտների ընտրության, բողոքարկման ժամկետների բացթողման և դրանց վերականգնման մեխանիզմների, լրիվ և ոչ լրիվ վերաքննության, օրինական ուժի մեջ չմտած դատական ակտերի վճռաբեկ վերանայման, ինչպես նաև օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի վերանայման առանձնահատկությունները Հայաստանի Հանրապետությունում: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում ինչպես գործող քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված կարգավորումներին, այնպես էլ ՀՀ նոր քրեական դատավարության օրենսգրքի նախագծով առաջարկվող կարգավորումներին:

Դասընթացի խնդիրները

Դասընթացի հիմնական խնդիրներն են՝

- ուսանողներին ծանոթացնել Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարությունում դատական ակտերի վերաքննության և վճռաբեկ վերանայման տեսական հիմունքներին,
- ուսումնասիրել դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի արդիական իրավական և գործնական հիմնախնդիրները,
- ձևավորել գործող քրեադատավարական օրենսդրության և դրա կիրառման դատական պրակտիկայի վերլուծության հմտություններ,
- ներկայացնել ՀՀ քրեական դատավարության օրենսդրության գործող և նախագծային կարգավորումների համեմատական առանձնահատկությունները,
- զարգացնել դատական ակտերի բողոքարկման և վերանայման ընթացակարգերի վերաբերյալ իրավական հիմնավորված դիրքորոշումներ ձևավորելու և իրավակիրառ պրակտիկայում դրանք կիրառելու կարողությունները:

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՕԲՅԵԿՏԸ ԵՎ ԱՌԱՐԿԱՆ

Օբյեկտը՝
ՀՀ քրեական դատավարական համակարգում գործող դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտը՝ որպես մարդու իրավունքների պաշտպանության և արդար դատաքննության ապահովման մեխանիզմ:

Առարկան՝
Դատական ակտերի վերանայման կարգավորումները՝ ներառյալ վերաքննիչ, վճռաբեկ և բացառիկ վերանայման հիմքերը, ընթացակարգերը, սահմանափակումները, իրավասությունները և դատական նախադեպերի ազդեցությունը:

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՄՈՒՏՔԱՅԻՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Ուսանողները պետք է՝

Տիրապետեն ՀՀ Սահմանադրության, Քրեական և Քրեական դատավարական օրենսգրքերի հիմնական դրույթներին
Տիրապետեն դատական ակտերի բողոքարկման հիմնավորումներին ու ձևաչափին
Ունենան վերլուծական մտածողություն և իրավական փաստարկման կարողություն

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՅՈՒՐԱՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՁԵՌՔ ԲԵՐՎՈՂ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԸ ԵՎ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ՝

ՀՀ Քրեական դատավարությունում դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի կառուցվածքային և իրավական հիմքերը
Վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոքարկման փուլերը, դրանց իրավաչափ սահմանները և առանձնահատկությունները
Դատական ակտերի բացառիկ վերանայման հիմքերն ու ընթացակարգերը

ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ՝

• Գիտելիքի կիրառման հմտություններ՝

Իրավաբանական փաստերի և դատական ակտերի վերլուծություն՝ վերանայման հնարավորության գնահատմամբ
Վերանայման դիմումների ձևակերպում, փաստարկում և իրավական հիմնավորում

• Ընդհանրական իմացական հմտություններ՝

Իրավական փաստարկման հմտություններ՝ մասնագիտական կարծիքի ձևավորման և արտահայտման նպատակով
Իրավական ակտերի համադրություն, վերլուծություն և դրանց կիրառման ունակություն

ԿԱՐՈՂՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ (ԿՈՄՊԵՏԵՆՑԻԱՆԵՐ)՝

• Ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն՝

- Որոշումների կայացում իրավական ինքնուրույնությամբ՝ հիմնվելով դատավարական սկզբունքների վրա
- Պատասխանատվություն ընդունված դատավարական որոշումների իրավաչափության և հիմնավորվածության համար

ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

- Դասախոսություններ՝ վերանայման ինստիտուտի տեսական ուսումնասիրության նպատակով
- Մեմինարներ՝ գործնական իրավիճակների վերլուծությամբ
- Կազմակերպված քննարկումներ՝ դատական նախադեպերի և միջազգային փորձի համադրությամբ
- Ինքնուրույն առաջադրանքներ՝ օրենքների և դատական ակտերի հետ գործնական աշխատանք
- Քննական թեստեր և բանավոր հարցազրույցներ՝ ընթացիկ և եզրափակիչ հսկողություն
- Դասընթացի տեղն ուսումնական ծրագրում

Դասընթացը ներառված է «քրեական իրավունք և դատավարություն»՝ 3 ակադեմիական կրեդիտ (108 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 16 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար:

Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 2-րդ ուսումնական տարվա 1-ին կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	Ընդամենը, ակադ. ժամեր
---------------------------------	-----------------------

1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում`	108
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում`	32
1.1.1. Դասախոսություններ	16
1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում`	16
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում`	76
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգաթիվ)	Քննություն

- Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսություններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4
Թեմա 1. Վերաքննիչ բողոքարկման առանձնահատկությունները	29	1	2
Թեմա 2. Վճռաբեկ բողոքարկման առանձնահատկությունները	29	2	2
Թեմա 3 Վերանայում` նոր հանգամանքներով	29	2	2
Թեմա 4. Վերանայում` ՔՕ և ՔԴՕ դրույթների կոպիտ խախտման հիմքով	29	2	2
Թեմա 5. Վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոքարկման նոր սկզբունքները	28	1	2
Ընդամենը	108	16	16

Դասընթացի թեմատիկ բովանդակություն

Ներածություն

Դատական ակտերի բողոքարկման և վերանայման հիմքում ընկած է իրավահարաբերությունների սուբյեկտների կողմից հնարավոր սխալ թույլ տալու հանգամանքը: Քրեական գործերով արդարադատությունը հիմնվում է քրեական դատավարության սկզբունքների, ինչպես նաև մարդու իրավունքների պաշտպանության երաշխիքների վրա, որոնք կոչված են ապահովելու դատավճիռների օրինականությունն ու հիմնավորվածությունը: Սակայն արդարադատությունը չի ավարտվում առաջին

ատյանի դատարանում. քրեական դատավարության մասնակիցներին տրվում է դատական ակտերը բողոքարկելու հնարավորություն՝ ինչպես գործի փաստական հանգամանքների ճշտման, այնպես էլ հարցի իրավական կողմի ճիշտ կիրառման ստուգման նպատակով:

Դատական ակտերի վերանայումը կարող է իրականացվել տարբեր իրավական ռեժիմներով՝ սովորական (օրդինար) և բացառիկ (արտակարգ): Վերանայման տարբեր տեսակների առանձնահատկություններն ու հիմնախնդիրները հանդիսանում են սույն ուսումնական դասընթացի ուսումնասիրության առարկան:

Բաժին 1. ՀՀ քրեական դատավարությունում օրինական ուժի մեջ չմտած դատական ակտերի բողոքարկման և վերանայման հիմնախնդիրները

Թեմա 1.1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսդրությամբ դատական ակտերի վերաքննիչ բողոքարկման և վերանայման առանձնահատկություններն ու հիմնախնդիրները

1. Վերաքննիչ բողոքարկման առանձնահատկությունները

Սույն թեմայի շրջանակներում պետք է բացահայտվեն բողոքարկման իրավունք ունեցող անձանց սուբյեկտային կազմը, ինչպես նաև բողոքարկման օբյեկտային սահմանները: ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 376-րդ հոդվածի համաձայն՝ այդ իրավունքով օժտված են գործին մասնակցող անձինք և նրանց ներկայացուցիչները:

Քաղաքացիական հայցի մասով բողոքարկման իրավունք ունեն նաև այն անձինք, որոնք կարող էին չմասնակցել առաջին ատյանի դատարանում գործի քննությանը, սակայն որոնց շահերին կարող է վերաբերել դատական ակտը: Մինևս ժամանակ մեղադրողը և վերադաս դատախազը որևէ դեպքում չեն կարող նախաձեռնել վերանայում քաղաքացիական հայցի մասով, բացառությամբ պետության գույքային շահերի պաշտպանության դեպքերի:

Ինչ վերաբերում է բողոքարկման օբյեկտին, ապա այն կազմում են ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 376.1 հոդվածով նախատեսված առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտերը՝ ինչպես գործն ըստ էության լուծող, այնպես էլ գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերը: Դրանք բոլորը կարող են բողոքարկվել ինչպես սովորական, այնպես էլ բացառիկ կարգով:

2. Դատական ակտերի վերանայման առանձնահատկություններն ու հիմնախնդիրները ՀՀ քրեական դատավարության օրենսդրությամբ

Այս թեմայի ուսումնասիրության առարկան են ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 46-րդ և 47-րդ գլուխներով նախատեսված իրավական կարգավորումները: Առանձնահատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել բողոքարկման իրավունքի հնարավոր սահմանափակումներին:

Առանձին քննության առարկա են վերաքննիչ ատյանի լիազորությունները՝ ինչպես բողոքների ընդունելիության հարցի լուծման փուլում, այնպես էլ գործերի քննության կարգը, դատարանի դատական լիազորությունները և կայացվող դատական ակտերը:

Թեմա 1.2. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսդրությամբ դատական ակտերի վճռաբեկ բողոքարկման և վերանայման առանձնահատկություններն ու հիմնախնդիրները

Վճռաբեկ բողոքները և ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատում գործերի վարույթը՝ քրեական դատավարական օրենսդրության վերջին փոփոխությունների լույսի ներքո:

Բաժին 2. ՀՀ քրեական դատավարությունում օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի բողոքարկման և վերանայման առանձնահատկություններն ու հիմնախնդիրները

Թեմա 2.1. Օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոքարկման ու վերանայման առանձնահատկություններն ու հիմնախնդիրները ՀՀ քրեական դատավարության օրենսդրությամբ (վերանայում՝ նոր երևան եկած և նոր հանգամանքներով)

Դատական ակտերի վերանայման այս տեսակը հանդիսանում է հատուկ իրավական ռեժիմ, քանի որ, ի տարբերություն ստուգողական վերանայման մյուս տեսակների, քրեական դատավարության այս փուլը կոչված է լուծելու այնպիսի իրավիճակներ, երբ դատարանը գործել է ճիշտ, սակայն կայացված որոշումը հետագայում պարզվում է, որ, այնուամենայնիվ, անօրինական և անարդարացի է:

Տվյալ դեպքում խնդիրը միայն և ոչ այնքան վերադաս դատարանի կողմից այս կամ այն դատական որոշման ստուգումն է, որքան քրեական գործով վարույթը վերսկսելը, քանի որ այդ պահին վարույթն արդեն ավարտված է վերջնական դատավարական ակտով:

Թեմա 2.2. Օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի վերանայման հիմնախնդիրները՝ ՀՀ քրեական կամ քրեական դատավարական օրենսդրության նորմերի հիմնարար խախտումների հիմքով

Դատական ակտերի բացառիկ վերանայման իրավունքը սերտորեն կապված է երկու կարևորագույն սկզբունքների հետ՝ իրավական որոշակիության սկզբունքի (res judicata) և կրկնակի դատապարտման արգելքի (non bis in idem) հետ:

Վերանայման այս տեսակի առանձնահատկությունն այն է, որ այն նախատեսված չէ քրեական դատավարության օրենսգրքի առանձին գլխով: Այս ռեժիմի կիրառման տարբեր իրավական գործիքներ նախատեսված են ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի տարբեր մասերում և հոդվածներում (օրինակ՝ 21-րդ հոդված, 396–397-րդ հոդվածներ, 46-րդ և 48-րդ գլուխներ և այլն):

Բաժին 3. ՀՀ նոր քրեական դատավարության օրենսգրքի նախագծով դատական ակտերի բողոքարկման և վերանայման առանձնահատկություններն ու հիմնախնդիրները

Թեմա 3.1. Վերաքննությունը և վճռաբեկությունը ՀՀ քրեական դատավարությունում՝ ՀՀ նոր քրեական դատավարության օրենսգրքի նախագծի լույսի ներքո

Դատական ակտերի վերանայման առանձնահատկությունները տարբեր իրավական ռեժիմներում՝ ՀՀ նոր քրեական դատավարության օրենսգրքի նախագծի լույսի ներքո:

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԱՊԱՀՈՎՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՄԲ

Հիմնական գրականություն՝

1. Конституция Республики Армения / принята 5 июля 1995 г., в редакции 06.12.2015/
2. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод 1950 г.
3. “Судебный кодекс Республики Армения” Конституционный закон РА, принятый 7 февраля 2018 г
4. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Армения /принят 01.07.1998 г., с изменениями и дополнениями, вст. в силу с 19.01.2021 г. /
5. Уголовно-процессуальный кодекс РФ от 18.12.2001 N 174-ФЗ (ред. от 08.12.2020) (с изм. и доп., вступ. в силу с 19.12.2020)
6. Закон Республики Армения « О прокуратуре » /принят 17.11. 2017 г.,/
7. Закон Республики Армения « Об адвокатуре » /принят 14.12. 2004г., с изм. и доп. До 17.09.2020 г. /
8. Сборники постановлений Кассационного суда РА по уголовным делам / 2009-2020 гг./

3.2. УЧЕБНАЯ ЛИТЕРАТУРА:

1. Ղամբարյան Ա./հեղ.խումբ/ - Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարություն – 2017 թ., մաս 3
2. Ղազինյան Գ.,Դիլբանդյան Ս., Հովհաննիսյան Ա., Ղուկասյան Հ., Մարարյան Ս., Սուջյան Տ. - Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարություն, հատուկ մաս , 2019 թ.
3. Ղազինյան Գ., Սուջյան Տ.- Վճռաբեկ բողոքարկման առարկան և ժամկետները, 2017
4. Ղամբարյան Ա. - Դատական ակտերի բողոքարկումը ժամանակակից քրեական դատավարությունում- 2017
5. Ռ.Մելիքյան, Դ. Մելքոնյան – Վերաքննությունը և վճռաբեկությունը քրեական դատավարությունում – 2009
6. Казинян Г., Суджян Т. – Функция обеспечения единообразного применения закона в рамках кассации /правовая сущность и механизм осуществления /- 2016
7. Смирнов А.В., Калиновский К.Б. Уголовный процесс: учебник для вузов. Вступит. статья В.Д.Зорькина. 8-е изд., перераб. М.: Норма, 2020
8. Головки Л.В., Курс уголовного процесса, М., Статут, 2018, глава 34, параграф 2
9. Ивасенко К.В. – Пределы прав вышестоящих инстанций при проверке судебных решений в апелляционном, кассационном и надзорном производствах – диссерт., 2014 г.
10. Рукавишникова А.А.- Апелляционный порядок проверки итоговых судебных решений по УПК РФ: полная или неполная апелляция- 2013 г.